

О.В. Червякова,
аспірант кафедри управління
персоналом та праці ХарРІ НАДУ

МОДЕЛЬ ВЗАЄМОДІЇ ІННОВАЦІЙНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ З ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ УПРАВЛІННЯ

Запропоновано основні принципи управління інноваційним розвитком регіону на основі проаналізованих статистичних даних і літературних джерел, подано класифікацію цілей управління інноваційного розвитку регіону й структуру управління інноваційним комплексом.

Ключові слова: інноваційна інфраструктура, економіка регіону, науково-промисловий потенціал.

Помітне посилення координуючої ролі держави в науково-технічному прогресі, розширення поля дії її науково-технічної інноваційної політики і поглиблення останньої є характерною тенденцією останніх десятиліть. Інноваційна політика перетворюється на один з пріоритетних напрямів діяльності всіх рівнів органів управління країною: центральних, регіональних, місцевих. У цьому плані цікава еволюція офіційного терміна, що позначає цей напрям державної активності: до 1970-х рр. – це “наукова політика” (science policy), із середини 1970-х і до кінця 1980-х – “науково-технологічна політика” (science and technology policy), сьогодні – “наукова, технологічна політика” (science, technology and engineering polic).

На жаль, в Україні до цього часу наукова технічна політика не має чітко сформованої моделі економічного розвитку. Процес управління інноваційної діяльністю на регіональному рівні та інноваційний розвиток регіону не може існувати без взаємодії державних органів влади з інноваційною інфраструктурою.

Ця проблема висвітлюється в дослідженнях таких авторів, як: В. Александрової, О. Амоши, Г. Андрощука, Ю. Бажала, Л. Безчасного, А. Гальчинського, В. Геєця, В. Герасимчук, Б. Гриньова, І. Гришина, Д. Данько, В. Денисюкв, М. Долішнього, С. Кацури, І. Колота, О. Лапко, А. Мазура, Б. Малицького, В. Мельника, Л. Нейкова, О. Носова, О. Одарича, В.

Семиноженка, В. Соловйова Н. Тувакова, Д. Черваньова, В. Чижова, А. Шпака та ін.

Проаналізувавши літературні джерела, можна сформувати такі завдання, на яких державна науково-технічна політика повинна будувати інноваційну модель державного управління:

- проаналізувати реальний стан наукового та інноваційного потенціалу регіону;
- визначити концептуальні підходи до створення системи управління інноваційним розвитком економіки регіону;
- розробити структуру управління регіональним інноваційним комплексом.

Одним із основних факторів економічного зростання конкурентоспроможності галузей економіки регіону є прискорений розвиток науки та ефективне використання науково-технічного потенціалу. Аналіз статистичних даних показав, що у 2004 р. кількість промислових підприємств, які впроваджували інновації, за регіонами зменшилась. Вона становила 1120, що на 386 та на 383 менше, ніж у 2004 та 2003 рр. відповідно. Серед регіонів, в яких кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації у 2005 р., була найбільшою, можна виділити Донецьку та Харківську області (близько 10 % від їх загальної кількості); Вінницьку, Житомирську, Київську, Луганську, Львівську, Кіровоградську, Черкаську, Чернігівську області та м. Київ (у межах 4 – 6 % від їх загальної кількості). В інших областях кількість таких підприємств була меншою за 4 % від загальної кількості підприємств.

У цілому регіональний розподіл за кількістю підприємств у відсотках до загальної кількості підприємств, що впроваджують інновації, залишився майже стабільним у період з 1998 р. по 2004 р., окрім Сумської, Запорізької та Дніпропетровської областей, в яких кількість підприємств, що впроваджують інновації, у відсотках до загальної кількості таких підприємств знизився від рівня 6 – 4 % до рівня 2-3 %, та Харківської області,

в якій цей показник збільшився від рівня 6,2 до 9 %. У цілому тенденція щодо інноваційної активності підприємств у регіонах залишається майже стабільною: суттєвих зрушень у цьому напрямі не спостерігається.

Розподіл обсягу витрат між регіонами України згідно з проведеними розрахунками частки кожного регіону в загальному обсязі (табл. 1, 2) дозволяє зробити такі висновки: розподіл обсягу витрат є досить нерівномірним – у деяких регіонах він на досить високому рівні (наприклад, Дніпропетровська та Донецька області); упродовж 2002 – 2005 рр. зменшилася частка регіонів, в яких обсяг витрат на проведення інноваційної діяльності є більшою за середній показник (3,7 %), що може вказувати на тенденцію рівномірнішого розподілу обсягу витрат між регіонами.

Таблиця 1

Розподіл загальної кількості підприємств, що впроваджують інновації за регіонами у 2002 – 2005 рр.

№ з/п	Назва регіону	Роки										
		2002		2003			2004			2005		
		к-сть	%	к-сть	%	у % до попереднього	к-сть	%	у % до попереднього	к-сть	%	у % до попереднього
	Україна	1 491	100,0	1503	100,0	100,8	1506	100,0	100,2	1120	100,0	74,4
1	АР Крим	33	2,2	55	3,7	166,7	51	3,4	92,7	39	3,5	76,5
2	Вінницька	82	5,5	68	4,5	82,9	64	4,2	94,1	92	8,2	143,7
3	Волинська	38	2,5	41	2,7	107,9	50	3,3	122,0	43	3,8	86,0
4	Дніпропетровська	81	5,4	56	3,7	69,1	52	3,5	92,9	37	X3	71,1
5	Донецька	178	11,9	150	10,0	84,3	153	10,2	102,0	72	6,4	47,0
6	Житомирська	62	4,2	68	4,5	109,7	66	4,4	97,1	31	2,8	46,9
7	Закарпатська	24	1,6	25	1,7	104,2	28	1,9	112,0	27	2,4	96,4
8	Запорізька	39	2,6	33	2,2	84,6	31	2,1	93,9	26	2,3	83,8
9	Івано-Франківська	46	3,1	40	2,7	87,0	41	2,7	102,5	28	2,5	68,3
10	Київська	74	5,0	64	4,3	86,5	64	4,2	100,0	30	2,7	46,9
11	Кіровоградська	18	1,2	24	1,6	133,3	28	1,9	116,7	50	4,5	178,6
12	Луганська	74	5,0	76	5,1	102,7	69	4,6	90,8	40	3,6	57,9
13	Львівська	73	4,9	54	3,6	74,0	61	4,1	113,0	65	5,8	106,5
14	Миколаївська	48	3,2	50	3,3	104,2	43	2,9	86,0	37	3,3	86,0
15	Одеська	15	1,0	14	0,9	93,3	46	3,1	328,6	33	2,9	71,7
16	Полтавська	71	4,8	84	5,6	118,3	84	5,6	100,0	24	2,4	28,6

17	Рівненська	39	2,6	32	2,1	82,1	31	2,1	96,9	19	1,7	61,3
18	Сумська	50	3,4	56	3,7	112,0	46	3,1	82,1	30	2,7	65,2
19	Тернопільська	41	2,7	38	2,5	92,7	39	2,6	102,6	34	3,0	87,2
20	Харківська	96	6,4	115	7,7	119,8	136	9,0	118,3	85	7,6	62,5
21	Херсонська	37	2,5	38	2,5	102,7	37	2,5	97,4	26	2,3	70,3
22	Хмельницька	31	2,1	34	2,3	109,7	27	1,8	79,4	17	1,5	63,0
23	Черкаська	38	2,5	41	2,7	107,9	63	4,2	153,7	12	1,1	19,0
24	Чернівецька	55	3,7	64	4,3	116,4	54	3,6	84,4	24	2,1	44,4
25	Чернігівська	63	4,2	82	5,5	130,2	70	4,6	85,4	42	3,7	60,0
26	м. Київ	78	5,2	96	6,4	123,1	65	4,3	67,7	151	13,5	62,3
27	м. Севастополь	–	0,5	5	0,3	71,4	7	0,5	140,0	6	0,5	85,7

Таблиця 2

Розподіл загального обсягу витрат на інноваційну діяльність за регіонами
у 2002 – 2005 рр.

№ з/п	Назва регіону	Роки										
		2002		2003			2004			2005		
		млн грн	%	млн грн	%	у % до попереднього	млн грн	%	у % до попереднього	млн грн	%	у % до попереднього
	Україна	1 760 063,2	100,0	1 979 404,0	100,0	112,5	3 018 276,0	100,0	152,5	3 059 849,0	100,0	100,4
1	Авт. Рес. Крим	11 384,3	0,6	30 095,9	1,5	264,4	47 791,6	1,6	158,8	22454,8	0,78	46,9
2	Вінницька	50 196,6	2,9	14 480,1	0,7	28,8	26 741,6	0,9	184,7	28784,0	0,91	46,9
3	Волинська	9 097,0	0,5	8 346,8	0,4	91,8	25 491,1	0,8	305,4	8 752,2]	0,3	34,3
4	Дніпропетровська	214 612,5	12,2	194 967,7	9,8	90,8	299 935,3	9,9	153,8	31 311,0	10,3	95,1
5	Донецька	467 603,0	26,6	524 372,9	26,5	112,1	482 999,2	16,0	92,1	807 662,3	26,4	167,2
6	Житомирська	27 663,8	1,6	27 171,0	1,4	98,2	51 018,3	1,7	187,8	24 698,1	0,8	48,4
7	Закарпатська	40 285,8	2,3	9 486,7	0,5	23,5	191 506,2	6,3	2 018,7	9 453,2	0,3	4,9
8	Запорізька	155929,5	8,9	119 450,0	6,0	76,6	149378,8	4,9	125,1	152 064,1	4,9	101,8
9	Івано-Франківська	5714,3	0,3	6 913,9	0,3	121,0	146484,0	4,9	2 118,7	26 042,2	0,8	47,4
10	Київська	11 816,7	0,7	162 867	0,8	137,8	52 727,0	1,7	323,8	81 009,6	2,6	79,9

11	Кіровоградська	11 800,4	0,7	14 508,2	0,7	122,9	10 133,6	0,3	69,8	42 116,8	1,4	84,6
12	Луганська	110 270,5	6,3	141 100,6	7,1	128,0	49 801,2	1,6	35,3	123 251,2]	0,4	113,4
13	Львівська	41 448,5	2,4	29 625,9	1,5	71,5	108 655,7	3,6	366,8	69 682,4	2,3	25,7
14	Миколаївська	103 082,8	5,9	119 785,6	6,1	116,2	270 670,7	9,0	226,0	287 895,0	9,4	106,4
15	Одеська	3 103,8	0,2	32 524,9	1,6	1047,9	62 460,4	2,1	192,0	31060,5	1,0	49,7
16	Полтавська	39 084,4	2,2	91 571,2	4,6	234,3	124 138,5	4,1	135,6	73 128,3	2,4	58,9
17	Рівненська	6 455,8	0,4	6 550,3	0,3	101,5	10 006,5	0,3	152,8	11 786,7	0,4	117,8
18	Сумська	35 440,1	2,0	53 547,9	2,7	151,1	44 942,1	1,5	83,9	82 624,8	2,7	183,8
19	Тернопільська	3 585,0	0,2	2 467,0	0,1	68,8	1 554,9	0,1	63,0	13 815,0	0,4	у 8 разів
20	Харківська	188 102,9	10,7	224 036,7	11,3	119,1	344 494,7	11,4	153,8	397975,1	13,0	115,5
21	Херсонська	14 817,2	0,8	8 966,6	4,0	532,9	51 139,2	1,7	64,8	17 153,9	0,6	142,7
22	Хмельницька	7 865,0	0,4	5209,8	0,4	104,4	11 827,0	0,4	144,1	16 883,4	0,5	33,5
23	Черкаська	4 926,2	0,3	34 391,4	1,7	698,1	71 007,3	2,4	206,5	12 501,2	0,4	17,6
24	Чернівецька	11 671,2	0,7	4 824,4	0,2	41,3	3 252,0	0,1	67,4	22 702,3	0,7	у 6 разів
25	Чернігівська	103 244,9	5,9	59 191,6	3,0	57,3	139 782,4	4,6	236,2	96 594,0	3,1	69,1
26	м. Київ	79 679,0	4,5	117 711,4	5,9	147,7	237 890,7	7,9	202,1	283 323,6	9,2	119,1
27	м. Севастополь	1 182,0	0,1	8 819,2	0,4	746,1	2 444,7	0,1	27,"	1 122,7	0,04	45,9

За обсягами витрат у 2005 р. на напрями інноваційної діяльності слід виділити такі регіони: на рівні 9 – 26 % від загального обсягу витрат по Україні – Донецька (26,4 %), Харківська (13,0 %), Дніпропетровська (10,3 %) та Миколаївська області (9,4 %), м. Київ (9,2 %).

В Україні відбувалось зростання обсягів витрат на інноваційну діяльність у період 2003-2004 рр., відповідно 154,5 та 101,4 %. Протягом цього періоду спостерігався спад обсягів витрат у сфері інноваційної діяльності в таких регіонах: Автономна Республіка Крим (із 158,8 до 6,9 % відповідно), Івано-Франківська (з 32 118,7 до 47,4 %), Київська (з 323,8 до

79,9 %), Миколаївська (з 226,0 до 106,4 %), Одеська (з 192,0 до 49,7 %), Полтавська (з 135,6 до 58,9 %), Харківська (з 153,8 до 115,5 %), Хмельницька (з 144,1 до 33,5 %), та м. Київ (з 202,1 до 119,1 %).

Загалом витрати на інноваційну діяльність у 2005 р. склали 1,36 % ВВП України, або 4,86 % доходів Зведеного бюджету України на 2005 р. У подальшому для зміцнення зрушень в інноваційній діяльності інвестиційно-інноваційна політика регіонів повинна розвиватись по лінії системного поліпшення регіональних правоустановлень у межах компетенції регіональних властей, її основними елементами повинні бути:

- прийняття регіонами власного законодавства, що регулює інвестиційний процес;
- надання інвесторам (у межах своїх повноважень) різних пільг та стимулів фінансового та нефінансового характеру;
- експертиза інвестиційних та інноваційних проектів за рахунок державних джерел фінансування;
- надання допомоги інвесторам в отриманні митних пільг;
- надання гарантій банкам під виділені ними кошти для реалізації відібраних на конкурсній основі інноваційних проектів;
- акумулювання коштів населення та зовнішніх інвесторів шляхом випуску регіональних позик. Регіони повинні формувати в складі своїх бюджетів бюджети розвитку.

Процеси структурної перебудови, які відбуваються в Україні, не повинні обходити науково-промисловий потенціал регіонів. Саме тому стратегія інноваційного розвитку національної економіки повинна включати розвиток кожного окремого регіону. Кожна область повинна мати свої пріоритетні напрями розвитку відповідно до стану власної науково-промислової бази, виходячи із потенціалу виробничих можливостей регіону, орієнтуючись на наявні ресурси та ринкові потреби.

Основною метою управління інноваційною діяльністю повинно бути створення системи взаємодії всіх учасників інноваційного циклу (наука,

НДДКР, виробництво, комерціалізація) та використання наукового, технічного та виробничого потенціалу.

Процес управління інноваційною діяльністю регіону повинен починатись із побудови цілей. На рис. 1 подано систему організаційно-управлінських, соціально-економічних та соціально-культурних цілей, які повинні бути досягнуті під час здійснення процесу управління інноваційним розвитком економіки регіону.

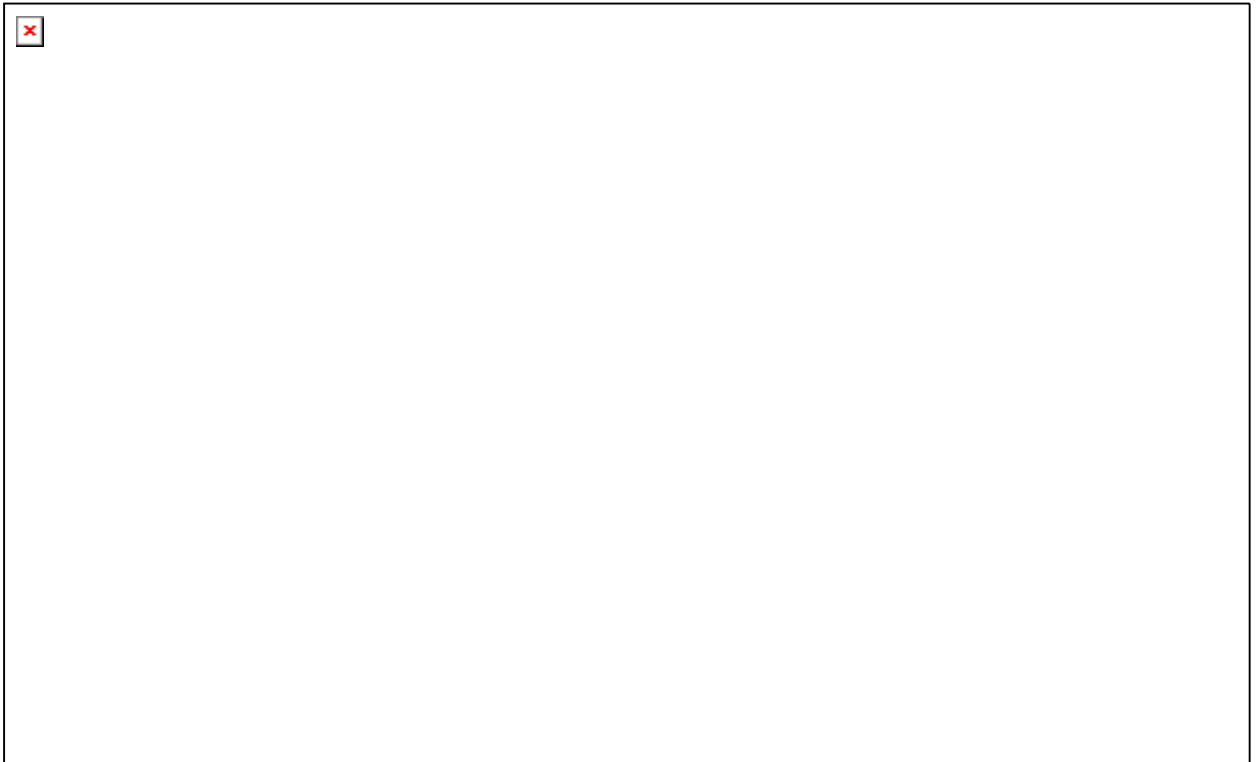

Рис. 1. Класифікація цілей управління інноваційним розвитком економіки регіону

Вважаємо, що управління інноваційним розвитком економіки регіону повинне базуватись на таких принципах:

- модульна структура діяльності (принцип макро- та мікрорівень);
- інтеграція в існуючу схему управління регіонами;
- максимально можливе залучення існуючих органів державного управління та існуючої інфраструктури;

- організаційна єдність інноваційного розвитку з економічним, соціальним та державним розвитком суспільства;
- збалансований розвиток функціональних, прикладних досліджень та розробок за рахунок прямої державної підтримки економічного стимулювання інноваційної діяльності підприємств;
- сприяння розвитку ринку науково-технологічної продукції, збалансованому розвитку наукового, освітнього та виробничого потенціалів та ін.

У світовій практиці існують два основні варіанти взаємодії державних органів управління з інноваційною інфраструктурою і пов'язаного з ними розвитку інноваційної діяльності.

- євроамериканський, який будується на формуванні окремих (локальних) інноваційних центрів, бізнес-інкубаторів, технопарків, наукових парків, технополісів тощо;
- японський, заснований на входженні до проекту цілого регіону.

В японському варіанті регіон виступає як єдиний технологічний простір зі своїми ресурсами і кількома базовими точковими інноваційними структурами, пов'язаними між собою єдиною комплексною інноваційно спрямованою інфраструктурою.

Виконання завдань та досягнення встановлених цілей регіональної інноваційної діяльності можна забезпечити тільки за умови їх тісного взаємозв'язку і послідовного втілення в життя. Формування регіональної інноваційної системи умовно можна розділити на два періоди:

- становлення регіональних центрів інноваційної діяльності;
- створення регіонального інноваційного мегакомплексу як цілісної науково-технологічної системи.

Для чіткої узгодженості і координації зусиль з реалізації стратегічних та тактичних завдань концепції повинна бути сформована низка довгострокових напрямів-програм. У свою чергу, процеси ефективного формування та успішного функціонування цілісного регіонального поля потребують чіткого

планування, узгодження та координації всіх стратегічних програм та їх складових – цільових програм, тактичного плану, контролю за їх виконанням, оперативного внесення змін та уточнень тощо, тобто повного спектра управлінських функцій. Існуючі системи управління регіоном на даний час практично, неспроможні виконувати свої функції в напрямку інноваційної діяльності. Тому організації інноваційного розвитку повинно передувати створення принципово нової структури органів управління цим процесом, яка має іманентно вплестись в існуючі схеми здійснення державної політики у регіоні. З цією метою пропонуємо таку структура (рис. 2), яка стане науково-дослідним полігоном та реальним проектом для реалізації інноваційної моделі розвитку економіки регіону.

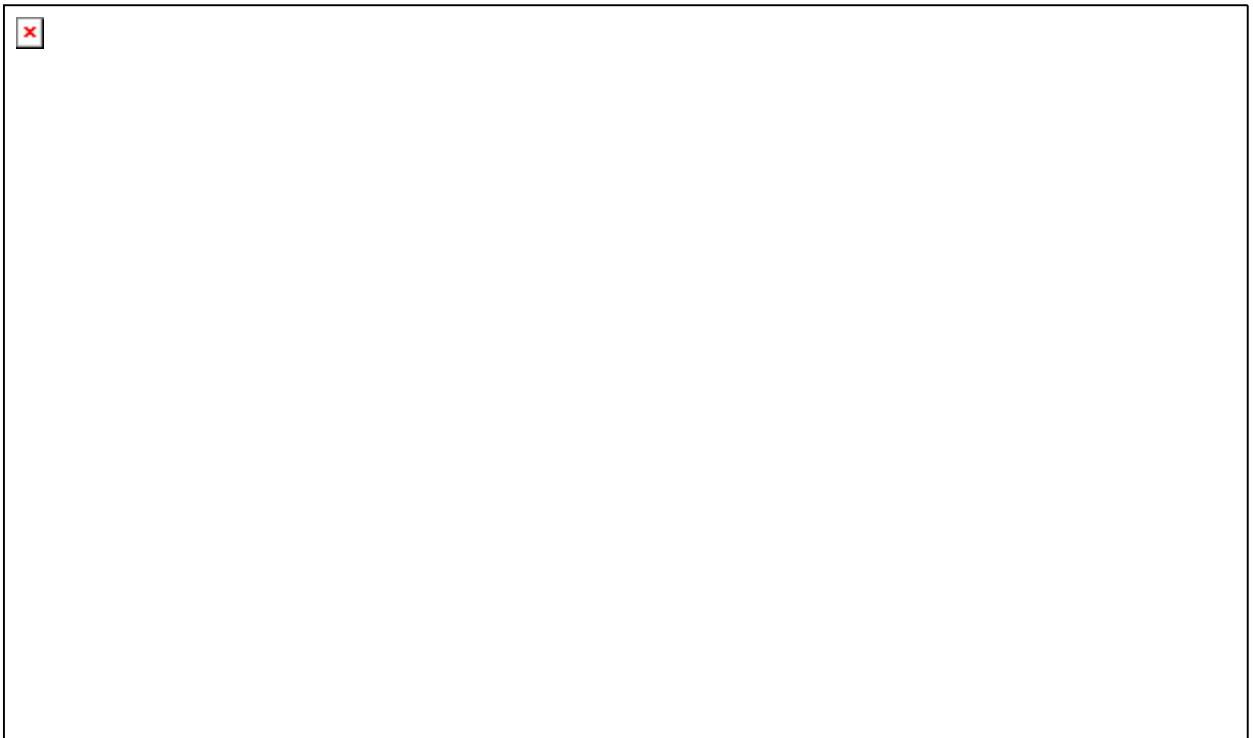

Рис. 2. Структура управління інноваційним комплексом.

Упровадження запропонованих методологічних розробок дозволить забезпечити проведення стабільного, широкомасштабного, поглибленого аналізу стану і тенденцій розвитку інноваційних процесів, що є важливими передумовами підготовки та прийняття управлінських рішень,

відпрацювання організаційно-економічних заходів щодо активізації інноваційної діяльності, визначення тенденцій її розвитку, розробки комплексу обґрунтованих пропозицій щодо шляхів подальшого реформування систем управління економікою регіону та її переходу на інноваційний шлях розвитку.

Shervyakova O.V. A model of co-operation of innovative infrastructure is with the public organs of management.

On the basis of the analysed statistical data and references main principles of management are offered by innovative development of region, classification of the purposes of management innovative development of region and management structure is given by an innovative complex.

Key words: innovative infrastructure, economy of region, scientifically-industrial potential.

Червякова О.В. Модель сотрудничества инновационной инфраструктуры с государственными органами управления.

Предложены основные принципы инновационного развития управления области на основании проанализированной статистической информации и литературных источников, классификация целей управления инновационным развитием области предоставлена и структура управления инновационный комплекс.

Ключевые слова: инновационная инфраструктура, экономика области, научно-индустриальный потенциал.